Чурапчыга күн тахсар !

САҤА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

2012 сыл
Муус устар
17
күнэ
оптуорунньук
№ 54
(10487)

Тыа хаһаайыстыбата

БОЛҔОМТОНУ – СИРИ КЫТТА ҮЛЭҔЭ

Бу дьыл кулун тутар 17 күнүгэр "Саҥа олох" хаһыакка И. П. Пономарев "Сиртэн өлгөм үүнүүнү" диэн ыстатыйата тахсыбыта. Автор улууска сири кытары үлэҕэ улахан хаалыы тахсыбытын, тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын дэлэтии сиргэ сыһыаннан быһаччы тутулуктааҕын, бааһынаны кытары үлэ улууска олох бырааҕыллыбытын сытыы проблема оҥорон туруораргы саамай сөптөөх.

Кырдьык даҕаны олус кураайы, уута-хаара кэмчи, уустук климаттаах сиргэ олорор буоламмыт чурапчылар былыр-былыргыттан сиргэ, сир үлэтигэр улахан болҕомтобутун ууран үлэлээн, дьарыктанан кэлбит үтүө үгэстэрдээх этибит. Ону XXI-с үйэҕэ киирэн бараммыт мүлчү туттубут.

Былыр Саха сиригэр тыа хаһаайыстыбатынан дьарыгырыыны, сайыннарыыны түн быларгы 17-с үйэттэн ылата дириэгник чинчийэн үөрэппит ордук сахалар сир үлэтинэн дьарыктаныылларыгар элбэх научнай айымньылардаах, үлэлэрдээх, бу салааҕа сахаҕа соҕотох учуонай, улуу убайбыт, биир дойдулаахпыт Г. П. Башарин төрөөбүтэ 100 сыла туолуутугун бэлиэтиир сылбытыгар улууспутугар сири кытары үлэҕэ болҕомто ууран, хамсааһыннаах үлэни саҕалыырбыт наадата тирээтэ.

Кини суруйааларынан 1838 с. очоготоҕута 31 нэһилиэктээх Боотуруускай улууһугар 1-кы Хатылы (билигин Кытаанах) нэһилиэгин киһитэ Дмитрий Александрович Башарин кулубанан талыллыбыт. Онтон ылата кини улууһугар сири оҥостууну, бурдугу үүннэриини, оҕуруот аһын олордууну күүскэ туруоран барбыт. Онон кини Саха сиригэр аан бастаан бэйэтэ салайар улууһугар сири кытары үлэни төрүттээбит, норуотун сири оҥостуута хайыһыннарбыт сүдү суолталаах салайааччынан буолар. Архыып докумуоннара көрдөрөрүнэн 1846 с. саҕалаан Боотуруускай улууһун нэһилиэктэрэ бары бурдук ыһыытынан дьарыктанар буолбуттар. Ол сыл 95 тонна дьэһимиэн сэмэтин ыһаннар, күһүн 616 тонна бурдугу хомуйбуттара. Ити кэмтэн улууска сэлиэһинэйи, оруоһу, дьаарыссаны, хортуоппуйу, хаппыыстаны, моркуобу, эриэппэни, оҕурсууну үүннэрии саҕаламмыт. Холобур, ити сыл улууска 22 нэһилиэк оҕуруот аһа ыспыта отчуоттаммыт. Биһиги өбүгэлэрбит 1,5 үйэ быдан аннараа эттүттэн сири оҥостууну саҕалаан олохторун дьарыга оҥостон барбыттар эбит.

Михаил Ефимович Пермяков райсовет председателинэн үлэлии олордоҕуна 1980 сылтан саҕалаан оройуон совхозтара сир үлэтин интенсификациялааһын суолунан барбыттара. Ол түмүгэр аҕыйах сыл иһигэр совхозтар уонна тыа хаһаайыстыбатын хаччыйар тэрилтэлэр материальнай-техническэй базалара бу иннинээҕи сылларгтан 1,5 төгүл улаатыыта ситиһиллибитэ. Совхозтар отделениеларыгар сир үлэтигэр туһуламмыт сиилэһи бэлэмниир, бурдугу үүннэрэр, элбэх сыллаах оту үүннэриинэн дьарыктанар, капитальнай бүтэйи тутар, оту оттуур, ууну халытар, ардахтатар систиэмэлэрин үлэлэтэр, ходуһаны, сири төрдүттэн тупсарар лугомелиоративнай аналлаах звенолары, бэригээдэлэри үлэлэтии, кормопроизводство совхозтарын, "Райсельхозхимия" холбоһугун тэрийии бэлэччэ үтүөтүй түмүктэри биэрбитэ. Ол курдук оройуоҥҥа 1988, 1989, 1990 сылларгдааҕа туһаанааҕынан 3112 тонна, 4234 тонна, 3694 тонна ыалааайынан, эбэтэр гаттан 13,3 центнер, 17,5 центнер, 16,3 центнер бурдук үүнүүтүн хомуйбуппут. Кормовой культуралары ыһыы, сири тапгастааһыны тупсарыы түмүгэр сиилэһи бэлэмнээһин сыллата улаатан 1989 с. оройуоҥҥа 19634 сиилэс бэлэмнэммитэ. Оройуон историятыгар аан бастаан хас биирдии ынахха 3 тонна сиилэс бэлэмнэнэрэ ситиһиллибитэ. Элбэх сыллаах от сиэмэтин хомуурун 122 тоннаҕа тиэрдэн сыллата 2000-2200 гектар ходуһаҕа от сиэмэтэ ыһыллар буолбута. Минеральнай уоҕурдуу сыллата 800-1200 гектар бааһынаҕа киллэриллэрэ, ходуһаны төрдүттэн тупсарыы сылга 2100 гектарга тиэрдиллибитэ. 1986-1990 сс. хас сылын ахсын 150-200 км капитальнай бүтэй оҥоһуллубута.

Бу сылларга бааһына, хонуу үлэлэригэр элбэх бастыҥ үлэлээх коллективтар, биирдиилээн үлэһиттэр үөскээбиттэрэ, хонуу үлэлэрин үгүс салааларыгар оройуон рекордара олохтоммуттара. Ол курдук "Мындаҕаайы" совхозтан Г. Д. Николаев бурдугу үүннэрэр звенота сыллата үрдүк үүнүүнү ылан 1990 сыл түмүгүнэн биир гектартан 25 центнер бурдугу ылан, 1989 сыллааҕха оттооһунҥа М. Д. Николаев салайар механизированнай звенота биир киһитигэр 215.8 тоннаны оттоон оройуон рекордун олохтообуттара. "Чурапчы" совхозтан Д. Л. Попов илиитин оттуур звенота 1983 с. хас биирдии киһитигэр 39,4 тонна оттообута, механизированнай ангардаах звеноларга Карл Маркс аатынан совхозтан В. В. Коркин звенота биир киһитигэр 79 тоннаны, холкулаах звенотугар Болтоҥоттон В. П. Седалищев биир киһитигэр 76,7 тонна оту бэлэмнээннэр рекорд олохтообуттара. "Мындаҕаайы" совхозтан М. М. Дьячковскай хаппыыста үүннэрэр звенота 1985 с. гектартан ортотунан 329 центнер үүнүүнү ылбыта. Эрилик Эристиин аатынан совхозтан Я. Д. Аммосов АВМ күөх от мээккэтин бэлэмнээн, Н. Н. Новгородов хортуоппуй үүннэрэр звенота 50 гектар иэннээх бааһынаҕа хортуоппуй ыһан налойайынан 604 тонна, эбэтэр биир гектартан 120,7 центнер үүнүүнү хомуйан рекорд олохтообуттара. 191 с. оройуон үрдүнэн аан бастаан 1004 тонна хортуоппуйу үүннэрэн хомуйуу кирбиитэ ылыллыбыта. Сиилэһи бэлэмниир звенолар совхозтар аайы үчүгэй түмүктэри ситиһэр буолбуттара. "Чурапчы" совхоз Кытаанаҕыттан В. Г. Захаров звенота гектартан 250 центнер күөх маассаны, "Мындаҕаайы" совхозтан Д. М. Ноев звенота гектартан 397 центнер күөх маассаны хомуйаннар чулуу көрдөрүүлэммиттэрэ.

Сири оҥоруута таһаарыллыбыт өрө көтөҕүллүү сүөһүнү иитиитин хаачыстыбалаах көрдөрүүлэрэ тупсуутугар оруоллаах буолбута. Ол курдук 1985 с. Социалистическай куоталаһыы түмүгүнэн тыа хаһаайыстыбатын үлэлэригэр оройуон аан бастаан Бүтүн Сойуустааҕы куоталаһыыга кыайан, көһөрүллэ сылдьар Кыһыл Знамянан наҕараадаланар үрдүк чиэскэ тиксибитэ. Биир ынахтан үүтү ыаһын үрдээн испитэ. 1983 сыллааҕха оройуон үрдүнэн аан бастаан биир ынахтан 1635 кг үүтү ыаһын ситиһиллибитэ. "Мугудай" совхоз ыанньыксыта Н. И. Охонешников 1986 с. биир ынаҕыттан 4375 кг үүтү ыан оройуон рекордун олохтообута, оттон В. М. Захаров 4133 кг үүтү ыабыта. Эрилик Эристиин аатынан совхоз Хадаардааҕы отделениетын "Комсомол 60 сыла" ыччат-комсомольскай фермата (старшай "Бочуот Знага" орден кавалера М. Е. Осипова) 1981 с. ферма үрдүнэн биирдии ынахтан 2912 кг үүтү ыабыттара. Субуруускай аатынан совхозтан С. Н. Каргузов звенота 1981 с. сайыҥҥы, күһүҥҥү ыйдарга хас биирдии субан сүөһүтүн 155,5 кг төлөһүннүтэ. "Мугудай" совхозтан И. Д. Гоголев бороон көрөр звенота кыстык устата сыһыарыллыбыт бороонноругун 100 бырыһыан тыыннаах иитэн хас биирдиилэрин 154,4 кг төлөһүннүтэ. "Чурапчы" совхозтан В. Д. Андреев старшайдаах сылгыһыттар звенолара 336 төбө сылгыларын 100 бырыһыан тыыннаах иититтэрэ, 167 кулунну төрөтөн, биэлэрин 100 бырыһыан деловой тахсыытын ситиспиттэрэ.

1990-2000 сылларгдааҕы Советскай Союз үрэллиитэ саҕаламмыт, тыа хаһаайыстыбатыгар государственнай өйөбүл оҥоһуллубат буолбут, ыһыллыы-тоҕуллуу кэмигэр даҕаны улууска үгүс анал үөрэхтээх, тэрээһиннээх, сир үлэтин дьиҥнээх специалистара үлэлиир эрдэхтэринэ сиртэн бородууксуйаны ылыы мөлтөөбөтөҕө. Улуус тыатын хаһаайыстыбатын управлениетын кылаабынай агронома Е. И. Корякина олус таһаарыылаахтык үлэлээбитэ. Совхозтар былааптаах бааһыналары, табаарыстыбалар, кооперативтар үөскээбиттэрэ, чааһынай бас билиигэ киирбиттэрэ. Ити да үрдүнэн үлэ күүскэ бара турбута. Ол курдук, 1990 с. "Бурдук", 1995 с. "Плодородие" диэн улууска сир үлэтин ыытыыга туһуламмыт программалар ырытыллан оҥоһуллан чуолкай хайысхалаах, сыаллаах-соруктаах үлэлэр ыытыллыбыттара. 1993, 1994 сылларга улуус үрдүнэн 697 км ходуһа, бааһына сирдэригэр капитальнай бүтэй тутуллубута, 930 гектар сир төрдүттэн тупсарыллыбыта, 232 гектар бааһына оҥоһуллубута. 1994 сыллааҕха улуус үрдүнэн налойайынан 4518 тонна, биир гектартан 18,8 центнер үүнүү хомуллубута. Бу улуус историятыгар урут даҕаны, билигин даҕаны ситиһиллэ илик үрдүк көрдөрүү. 1995 сыллааҕха улууска 40-ча сыл устатыгар оттоммутох элбэх от – 46185 тонна оттоммута. 1989 с. оройуон историятыгар аан бастаан 5622 гектар туораахтаах уонна кормовой культуралар ыһыылара 100 бырыһыан ырааһ (хара) паарга уонна күһүҥҥү хоруттуу (зябь) бааһыналарыгар ыһыллыы оҥоһуллубута. Түмүгэр 4234 тонна бурдук хомуллубута, 19834 тонна сиилэс бэлэмнэммитэ оройуон рекордарынан буолбута. Онон 20-с үйэ кэлиҥҥи 20 сылларыгар Чурапчыбыт улууһугар сир оҥоһуутун үлэлэрин инники күөҥҥэ тутан үлэлээһиммит түмүгэр сиртэн ылыылар бородууксуйаны дэлэтии ситиһиллибитэ.

Билигин, 21-с үйэҕэ үктэнэн олорон, сиргэ үлэлээн, быйаҥы дэлэтэн, сирбититтэн иитэмтэлээх, дьоҕус оросхуоттаах аһылыгы бэлэмнээн, көрөн-истэн, тутан олорор сүөһүбүтүгтэн өлгөм бородууксуйаны хотороп, үбү-аһы дэлэтэр иннигтэн эссо тэптэн дьулууурдаах, дьаныардаах үлэҕэ үлүммэһэр, сирбитин оҥостон, харыстаан, көрөн-истэн, бүөбэйдээн туһанар кэскиллээх эрдэттэн түстэммит курдуга. Ол эрээри дирбиттигэр тиийэбит, дьылаҕа кэлии 10 сылга сиргэ сыһыаммыт намтаата, күрүө-хаһаа тохтуоннаан, бааһына бырааҕыланна, ходуһа тупсарыллыбат, ууну халытыллыбат, сиргэ үлэлээбит, айылҕа түгү биэрбитинэн дуоһуйан, ону көтэһэн олорор буолан эрэбит. Бу татым кэстүү, сыыһа дьаһаныы.

Туугу оҥоруохха?

1. Туох эмэ саҥаны саҕалааһын, сонуну олохтооһун умнуллубут урукку буоларын өйдүөххэ. Онон тэһэ кыалларынан урукку ситиһиилэр хантан силистэнэн, туохтан саҕаланан үөскээбиттэрин ырытыахха, онно тэрээһириэххэ.

2. Хаһыык баҕарар үлэ хайысхатын тутуһуу, ону саҕалааһын улуус дьаһалтата, кини баһылыга ылынар позициятыттан улахан тутулуктаах. Баһылык бу салааны өрө таһаарарга принципиальнай хайысхаы тутуһуохтаах. Бу иннинэ үлэлээн ааспыт икки баһылыкка ити кыаллыбатаҕа. Билигин тыа хаһаайыстыбатыгар бэриллэр бюджеттан үбүлээһини олохтоох бэйэни салайыныы, ол эбэтэр улуустар дьаһалталарыгар биэрэллэр. Итини туһанан производственнай кооперативтарга, бааһынай хаһаайыстыбаларга көмөлөһөн туран, үчүгэй специалистары сүүмэрдээн, бааһынаҕа үлэни соргутуохха республика салалтатын, тыа хаһаайыстыбатын министерствотын, учуонайдары, тустаах специалистары кытары үлэлэһиэххэ, көмөлөһүннэриэххэ.

3. 3. Улууска анал-миэнэ сири кытары үлэ туһуламмыт 3-5 сыллаах программаны ылыныахха. Улуус биир эмэ нэһилиэгин ылгыбы таһаартаран үлэлэтиэххэ. Ону республикаҕа ылыллар программаҕа хапсардыы толкуйдаан оҥоруохха.

Амма өрүс сүнньүтэр сытар Мындаҕаайы, Мырыла нэһилиэктэринэн өрүс хочолорун, бааһыналары туһанан сүөһү аһылыгын бэлэмнээһинин, элбэх сыллаах оттору үүннэрэн от сиэмэтин атыылааһынынан, бурдугу үүннэриигэ дьарыктанар аналлаах кооперативтары тэрийтэлиэххэ.

Техника хаампат ходуһалаах кытыы, тэйиччи сытар быстах сирдэр оттоммокко хааллыылара үгэскэ кубулуйуох курдук буолла. Илии хотуурун туттар отчут сүтэн эрэр. Ол оннугар ыраах, атын улуустарга баран оттуурга, Амуртан от атыылаһарга, таһарга харчы кэстэр. Оттон бэйэ сирин-уотун оттуурга ирдэбил даҕаны, үп-харчы даҕаны көрүллүбэт. Бэйэ дойдутун сирийэн оттооһуҥҥа киириэххэ, ирдиэххэ.

Капитальнай күрүөлээһиҥҥэ, сири төрдүттэн уонна урут араатын тупсарыыга, бырааҕыллыбыт бааһыналары чөлүгэр түһэриигэ, сүөһү сиир кормовой культураларын үүннэриигэ, элбэх сыллаах от сиэмэтин ыһыыга, оттооһуну тэрийиигэ маҥдьы суолта биэрэн, соруктуруоран, туолуута хонтуруоллааһынын ситиһиэххэ.

Хас нэһилиэк аайы тыа хаһаайыстыбатыгар туһаныллар, оттонор ходуһалары, үрэх бастара, үрүйэ-харыйа сирдэрин инвентаризациялаан баран сыллата төһөтө туһаныллары ревизиялаан хонтуруолла олохтуохха, бэрэбиэркэлиэххэ. Сир хас биирдии гектара туһаныллары ирдиэххэ.

4. Чурапчыга оҥоһулла сылдьар тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын атыы-эргиэн кластерыгар оҕуруот астарын, туорах бурдугу, мээккэлэммит киһиҥ сиир бурдугун кытары, элбэх сыллаах от сиэмэтин, түүктэммит оторуунан эмиэ эргиэнэр үслуобуйата олохтуохха, онно тардыахха.

Түмүктээн эттэххэ, сирбитигэр төннүөҕүҥ, сиргэ болҕомтону ууруоххя, кинини таптыахха, бүөбэйдиэххэ. Кэлэһүну төрөтөн үчүгэйдик оҥоруохха. Оччоҕо сирбит даҕаны бэйэтин байылгыттан уон оччонон бэлэхтиэҕэ.

Михаил КОРЯКИН,
үлэ ветерана, Саха Республикатын тыатын хаһаайыстыбатын туйгуна, РФ Журналистарын союһун чилиэнэ.

ЧУРАПЧЫ СПОРТ ТҮӨНАТА
Хаһыат аналлаах таһаарыыта

тилэр. Гроссмейстр Александр Азаров Иван Семеновичка анал бириис ыыппыта дохсун ытыс тыаһын орготутар туттарылынна. Олохтоох дьаһалта убаһа бэлиэтэ этэ.

Күрэхтэһии үс бөлөҕүнэн – дьахталларга, эр дьоҥҥо, эр дьон ветераннарга буолла. Швейцарскай систиэмэнэн 11 тур га оонньоотулар. Кылаабынай судьуйалара В. П. Варламов үлэлээтэ. Түмүккэ эр дьоҥҥо Вячеслав Варламов бастаата, Иван Новгородов иккис, Роман Седали-

КӨБҮӨРГЭ ХАБЫР ХАПСЫҺЫЫЛАР

Муус устар 6-7 күннэригэр тоҕус томтордоох Чурапчыга быраатыы Ноговицыннар бириистэригэр республикатааҕы тохсус турнир ыытылынна.

Ноговицыннар 10 бииргэ төрөөбүттэр-7 уол, 3 кыыс. Сэттэ уол сэттиэн көҥүл тустууннан дьарыктаммыттара. Тустууга ССРС спордун маастардара буолбут Михаил, Моисей, Василий Саха тустуутун сайдыытыгар кылааттарын киллэрбиттэрэ, Дьааҥылларын, Сахаларын сирин дорҕооннооҕтук ааттаппыттара. Уолаттар бары норуот хаһаайыстыбатын арааһ салааларыгар ситиһиилээхтик үлэлии сылдьаллар. Улахан убайдара Михаил Васильевич Киевтээҕи физкультурнай институту бүтэрэн Украинаҕа олорон өр сыл үлэлээбитэ, 2000 сылтан Чурапчыга спортивнай оскуолаҕа кылаан директоры спортивнай үлэҕэ солбуйааччынан үлэлээн баран, 2010 сылтан тренердиир. Киһи ССРС спордун маастара, Советскай Союз үс төгүллээх призера, Болгарияҕа, ГДР-га ыытыллыбыт норуоттар икки ардыларынааҕы турнирдар кыайыылаахтара уонна призердара, Верхоянскай улууһун Бочуоттаах гражданина.

Быраатыы Ноговицыннар турнирдара Чурапчыга иккис төгүлүн ыытылынна. Түһүлгэҕэ суолта биэрэн Верхоянскай улууһун баһылыга Виктор Павлов, Ноговицыннар кыра бырааттара, Дулҕалаах нэһилиэгин баһылыга Василий Ноговицын салайааччылаах делегацията кэлэн бочуоттаах малдьыт быһыытынан сырыттылар.

Күрэхтэһиини үөрүүлээхтик аһыыга кэлбит хамаандалар бэрэстэрэ параадтаан киирдилэр. ССРС спордун маастара, Союз чемпиона С. С. Морфунов уот оттон алгыс тыл этэ, малдьыттары уохтаах кымыһынан айах тутта. Улуус баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы С. А. Сарыгдаев, Ыччат политикатыгар уонна спорка миниистрин солбуйааччы М. И. Дьягкин, Верхоянскай улууһун баһылыга В. Г. Павлов, Чурапчы нэһилиэгин баһылыга, улуус хапсаҕайга федерациятын председателэ И. И. Оконешников, Верхоянскай улууһун Дулҕалаах нэһилиэгин баһылыга В. В. Ноговицын, ЧГФКСИ ректора И. И. Готовцев эҕэрдэ тыл эттилэр. Федерация ааттыттан Анатолий Эверстовка, Семен Поповка, Юрий Старостиҥҥа, Платон Коркиҥҥа, Айаал Павловка Махтал суруктар, грамоталар туттарылыннылар. ЧРОСИО үлэһит түгэрин толоруулара, РСФСР 1966 с. уолаттарга чемпиона Гавриил Макаров "Өбүгэлэр үгэстэрэ" ырыыларa дохсун ытыс тыаһынан доҕуһуолланнылар.

Түһүлгэҕэ 9 улуустан 60 бөҕөс күөн күрэстэ. Итиниттэн 17 Саха Республикатын спордун маастардара. Рустам Прокопьев, Игнат Андросов, Николай Аянитов, Иван Друзьянов, Юрий Старостин, Николай Семенов, Айаал Павлов курдук биллиилээх хапсаҕайдьыттар көбүөргэ таҕыстылара турниры киэргэттэ.

Хапсыһыылар сурдээх тыгааһыннаах бардылар. Ол курдук Рустам Прокопьев, Иван Друзьянов, спорт маастара Антон Коркин (90 кг) бириистээх миэстэҕэ тиксибэтилэр. 55 кг СР спордун маастара Дьулус Максимов (Сунтаар) бастакы эргиирга спорт маастара Прокопий Макаровы (Чурапчы), оттон Иван Адамовы (Чурапчы), үһүс эргииргэ сыыйан баран финалга спорт маастара Игнат Ноговицыны (Горнай) кыайталаан чемпион үрдүк аатын ылла. Үһүс миэстэни Дьулус Максимовка хотторон баран кэнники көрүүһүүлэргэ утарылаһааччыларын хоппут Прокопий Макаров (Чурапчы) ылла.

62 кг ыйааһыннаахтарга, көрөөччүлэр сэрэйбиттэрин курдук, билигин үчүгэй бөлөмнөөх, олимпийскай путевка иһин туста сылдьар спорт маастара Николай Ноев – Аянитов (Чурапчы) Жан Самойловы (Тиксии), Сергей Бурнашеву (ДьТХА), Иван Друзьяновы (ХИФУ), финалга Данил Корякины кыайталаан бастаата. Үсүһү тахсыылаахтык тустубут Валерий Скрябин ылла.

70 кг ыйааһыннаахтарга саамай элбэх кыттааччы–18 хапсаҕайдьыт киирсэтэ. Дэгиттэр спортсмен, атах оонньуутугар уонна хапсаҕайга маастар Николай Семенов (Чурапчы) Василий Местниковы (Уус-Алдан), Алексей Эверстовы (Верхоянскай), Степан Сутаковы (Амма) кылбардык кыайталаан, финалга маастар Игнат Андросовы (Таатта) атаҕыттан ылан өрө көтөҕөн таһааран быраҕан кылахтаахтык чемпион аатын ылла. Үһүс миэстэни Айаал Павловы сэрэтиинэ кыайбыт спорт маастара Николай Иванов (Дьокуускай, "Модун") ылла. Николай Семенов анал бириэмиэнэн наҕараадаланна.

80 кг спорт маастара Юрий Старостин (Верхоянскай) Михаил Неустроевы (Амма), иккис эргииргэ сыыйан баран Пантелеймон Наумовы (Чурапчы), финалга Иван Винокуровы (Верхоянскай) хотуталаан эрэллээхтик бастаата. Үһүс миэстэни Михаил Неустроевы (Амма) кыайбыт Стас Степанов (Үөһээ Бүлүү) ылла.

90 кг ыйааһыннаахтарга Сиэсат Исаев (Чурапчы) Василий Слепцовы (Верхоянскай), Николай Сивцевы (Чурапчы), финалга Александр Аринкины (Мэҥэ-Хаҥалас) кыайталаан чемпионнаата. Үһүс миэстэни Николай Сивцеви (Чурапчы) хотон Василий Слепцов ылла.

90 кг үөһэлэригэр Дьокуускай "Модун" спортивнай кулуубуттан спорт маастара Степан Гаврильев чемпионунан буолла. Кини Виктор Коркины (Чурапчы), Василий Алексеевы (Чурапчы), Алексей Кононовы (Амма) кыайталаата. Үһүскэ Чурапчы бөҕөһө Константин Захаров тахсыта.

Чемпионнар уонна призердар сыаналаах бириистэринэн, мэтээллэринэн, грамоталарынан наҕараадаланнылар. Дьон болҕомтотун, өрүү буолларын курдук, абсолютнай чемпион аатын ылар иһин хапсыһыылар тардылар. Барыта 19 эр бөҕө суруйтардылар. Онуоха мүнүтүүр кыайыылаах аатын Сиэсат Исаев ылла. Кини 7 спорт маастарын кэннигэр хаалларда. Саха Республикатын спордун маастарын нуорматын толордо. Абсолютнай чемпиоҥҥа Верхоянскай улууһун баһылыга В. Г. Павлов чоронну бэлэх уунна, мэтээл кэтэртэ, бөтүүчү суумалаах харчыны туттарда.

Эһиилги үбүлүөйдээх турнир Верхоянскайга ыытыллар буолла.

Платон КОРКИН.

СПОРТ МААСТАРА ИВАН ПИНИГИН БИРИИҺИГЭР

Муус устар 14-15 күннэригэр Хадаарга дуобакка спорт маастара Иван Пинигин бириинһигэр аһаҕас турнир буолла. Барыта 45 кыттааччы күөн көрүстэ. Кинилэртэн иккилэрэ спорт маастара, атыттара барылара кэриэтэ спорт маастарыгар кандидаттар.

Дуобат бу улахан түһүлгэтэ дуобакка республика төгүллээх чемпиона, Россия кубогун иһин күрэхтэһии призера, Бүтүн Союзтааҕы турнирдар кыайыылаахтара, призердара, бу көрүҥҥэ ССРС спордун маастара, Чурапчы улууһун, Хадаар нэһилиэгин Бочуоттаах гражданина Иван Семенович Пинигин 65 сааһыгар ананна. Күрэхтэһиини үөрүүлээхтик аһыыга, Иван Семеновичка анаммыт үөрүүлээх дьаһалга улуус дьаһалтатын физическэй культураҕа уонна спорка управлениетын начальнига М. С. Игнатьев, улуустааҕы дуобат федерациятын председателэ Е. И. Саввин, Хадаар нэһилиэгин баһылыга В. И. Давыдов, биирэ күрэхтэспит, алтыспыт табаарыстара эҕэрдэ тыл эттилэр. Гроссмейстр...

щев үһүс буоллулар. Ветеран эр дьоҥҥо Афанасий Алексеев (Хайахсыт) чемпионнаата, иккиһи Апрель Куличкин (Чурапчы с.), үсүһү Василий Федоров (Чурапчы с.) ыллылар. Дьахталларга Анастасия Собакина (интернат-оскуола) бастаата Павлина Дорофеева (Хайахсыт) иккис, Эльвира Давыдова (Хадаар) үһүс миэстэ буоллулар.

Бастаабыттарга И. С. Пинигин уруһуйдаабыт хартыыналара, бастаабыттарга уонна бириистээх миэстэлэри ылбыттарга анал мэтээллэр, грамоталар, анал бирииистэр туттарылынныылар.

Алексей СЛЕПЦОВ.

АКРОБАТИКАҔА РЕСПУБЛИКАНСКАЙ ТУРНИР

Муус устар 7 күнүгэр Чурапчытааҕы спортивнай интернат-оскуола маһыгар акробатикаҕа үһүс республиканскай турнир ыытылынна. Батукка, акробатическай дорожкаҕа ыстаныыга Дьокуускайтан, Чурапчыттан, Уус-Алдантан, ХИФУ-тан барыта 23 спортсмен кыттыбыта ылла.

Акробатическай дорожкаҕа ыстаныыга бастакы миэстэни спорт маастара Эрэл Аммосов ылла, иккис Костя Бурнашев (ЧРОСИО, Нам), үсүһү Гоша Соловьев (ЧРОСИО, Мырыла) буоллулар. Бу көрүҥҥэ первенствоҕа Гоша Соловьев чемпионнаата, иккиһи Никита Черов (ЧРОСИО, Мугма), үсүһү Толя Ушницкай (ЧРОСИО, Уус-Алдан) ыллылар.

Орто саастаахтарга дорожкаҕа ыстаныыга Володя Арыынов (ЧРОСИО, Алаабыр) бастаата, иккис Эрчим Ермолаев (ЧРОСИО, Нам), үһүс Радик Сокольников (ЧРОСИО, Кытаанах) буоллулар.

Кыра саастаахтарга Саша Гермогенов (ЧРОСИО) бастаата, иккиһи Проня Брызгаев (ЧРОСИО, Мырыла), үсүһү Гания Макаров (ЧРОСИО, Чурапчы с.) ыллылар.

Кыргыттарга орто саастаахтарга Саргы Горохова бастаата, Уйгу Чаҕаан иккис буолла.

Батукка ыстаныыга чемпионакка Фока Слепцов (ЧГФКСИ) чемпионнаата, иккис Костя Бурнашев (ЧРОСИО, Нам), үһүс Эрнест Захаров (ЧРОСИО, Эбээн-Бытантай) буоллулар. Первенствоҕа Эрнест Захаров бастаата, Гоша Соловьев иккис буолла. Орто саастаахтарга Эрчим Ермолаев бастаата, Володя Арыынов иккис буолла. Кыра саастаахтарга Уйсэн Софронов (ЧРОСИО) бастакы миэстэ, Миша Давыдов (ЧРОСИО, Хадаар) иккис, Мичил Винокуров (ЧРОСИО, Депутатскай) үһүс миэстэ буоллулар. Кыргыттарга Уйгу Чаҕаан бастаата, Саргы Горохова иккис буолла.

2011 сылга Дальнай Востоктаа хамаандалан уонна биирдиилээн бастыыр иһин күрэхтэһиигэ чемпионакка акробатическай дорожкаҕа бастакы миэстэ, первенствоҕа иккис буолбуппут. Чемпионакка двойной мини трамплиҥҥа үһүс миэстэни ылбыппыт. Батукка чемпионакка, первенствоҕа үһүс буолбуппут. Иги күрэхтэһиигэ чемпионакка акробатическай дорожкаҕа Эрэл Аммосов бастакы миэстэни, Саргы Горохова иккиһи, Уйгу Чаҕаан үсүһү ылбыттара. Московскай уобалас Раменск куоратыгар Россия хамаандатын чемпионатыгар Саха сирин ааттыттан кыттан тохсус буолбуппут. Дьокуускайга гимнастикаҕа кыттан көҥүл хамсаныыларга Фока Слепцов бастакы, Эрэл Аммосов иккис, оҕолорго Володя Арыынов иккис, Уйгу Чаҕаан бастакы, Саргы Горохова иккис миэстэни ылбыттара. Олимпийскай ыстаныыга кыраларга Саргы Горохова бастакы, Уйгу Чаҕаан иккис, Никита Черов иккис, Володя Арыынов үһүс буолбуттара.

Турниры тэрийэрбитигэр көмөлөспүт, спонсордаабыт "Тэгим", "Тап-тал", "Автозапчасти", "Рассвет", "Фрэш", "Кэскил", "Миллениум", "Олимп" маҕаһыыннар салайааччыларыгар, предприниматель Е. Г. Саккеевка, улуус дьаһалтатын баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы С. А. Сарыгдаевка, улуус дьаһалтатын физическэй культураҕа уонна спорка управлениетыгар, улуустааҕы полиция отделыгар махталбытын тиэрдэбит.

Дмитрий ЧАҔААН.

Иһирэх тылынан

БИҺИГИННИИН ТЭБИС-ТЭҤҤЭ

2010 с. алтынньы ый 8 күнүгэр "Ил Түмэн" парламент хаһыатын 39-с нүөмэригэр "Холобур буолар олох" диэн баланан биһигини уһуйан үөрэппит учууталбыт Петр Дмитриевич Ефимов туһунан истиҥ иһирэх кэ хоһоонноох ыстатыйа тахсыбыта. Кырдьык даҕаны, Петр Дмитриевич олоҕун бүтүннүү оҕону иитиигэ анаабыт, биһиги бары холобур тутар кылааспыт салайааччыта, учууталбыт буолар. Киһи биһиги хас биирдиибитигэр тэҥ кыһамньыта, уһуйарураты дьоҕура, элбэх сыллары нөҥүөлээн үтүө өйдөбүл буолан, өйбүтүгэр-санаабытыгар дьоллоох оҕо саас кэрэ кэмнэрин санатан сырыттаҕа.

Барыта хайдах саҕаламмытай? 1973 сыллаахха биһиги Алаҕар аҕыс кылаастаах оскуолатын 7-с кылааһыгар үөрэнэ кэлиибитигэр биһиги кылааһы физкультура учууталынан үлэлиир Петр Дмитриевич Ефимовка туттарбыттара.

Оҕо барахсан саамай эрэнэр, итэҕэйэр киһитэ учуутала буоллаҕа. Күн аайы кинилиин туох эрэ сиэтиэ, кэрэхсэбиллээҕи күүтэрбит. Кылаас оҕолоро бары даҕаны саҥа учууталбыт туттарын-хаптарын, хас биирдиибитин кытары тэҥҥэ кэпсэтэрин, олус көхтөөҕүн, көрдөөҕүн тута сөбүлээбиппит.

Ордук Петр Дмитриевич ыыппыт маҥнайгы кылаас чааһын бу баардыы өйдүүбүн. Киһи кылааска киирээт үөрэ-көтө бэйэтин билиһиннэрбитэ, хас биирдиибитин кытары билсибитэ, дьиэтээҕи усулуобуйабытын ыйыталаспыта, хайдах үөрэнэрбитин сураспыта. Бары биир-гэ үөрэх дьылыгар тугунан дьарыктаныахпытын сөбүн сүбэлэспиппит, бэйэтин былааннарын кэпсээбитэ, бары биир-гэ буоллахпытына туох барыта судургутук кыаллыаҕын итэҕэппитэ. Кылааспытыгар звеноводтары, кылаас актыыбын уонна старостаны талбыппыт. Звеноводтарынан Саша Оконешников, Валя Турантаева, Варя Попова, оттон мин староста буолбутум. Ону таһынан оҕо барыта кылаас актыыбыгар киирбитэ. Дьэ, итинник биһиги бастакы билсиһиибит олус судургутук уонна умнуллубаттык ааспыта.

Өрөбүлгэ кылаас оҕото барыта тэҥ саастаах буолбатах этэ. Петр Дмитриевич, биһигини биир интэриэскэ тардаары буолуо, бары биир-гэ оонньуур араас хамсаныылаах оонньууларбытын толкуйдуура, бэйэтэ тэбис-тэҥҥэ оонньуура. Учууталбыт аттыбытыгар баара, тэҥҥэ сүүрэ-көтө, көҕүллүү сылдьара биһиги сүүрэбитин көтөрбүтүн, хамсаныыбытын түргэтэтэрэ. Тиритэ-хорута, олус үөрэ-көтө көхтөөхтүк оонньуурбут. Маны тэҥэ биһиги уруок аҕар кэмнитигэр учууталбыт эмиэ аттыбытыгар баар буолара. Ордук ахсыс кылааска үөрэнэ сылдьан оскуолаҕа кэлэн бары биир-гэ ааҕарбыт. Экзамен кэмнэригэр переменаҕа оскуолабыт саалатыгар волейболлуурбут, оскуолабыт кэннигэр күп-күөх хонууга лаптаалыырбыт.

Кэлин санаатахха, Петр Дмитриевич биһиги эт-хаан өттүгэр сайдыыбытыгар ураты болҕомтону уурар эбит. Кылаас оҕолоро үксүбүт спорт араас көрүҥнэригэр утумнаахтык дьарыктаммыппыт. Ордук ситиһиилээхтик уолаттартан Аркадий Тимофеев, Саша Оконешников, Вова Мордюскин, Витя Протодьяконов, кыргыттартан Варя Пестрякова (Ноева), Паша Оконешникова (Попова) дьарыктаммыттара. Кылааһынан сүүрүү, хайыһар, волейбол, баскетбол күрэхтэһиилэригэр ситиһиилээхтик кыттарбыт уонна оройуоҥҥа киирии-гэ мэлдьи оскуола сүүмэрдэммит хамаандатыгар баар буоларбыт. Биир умнубат түгэммитинэн строевой көрүүгэ (смотрга) оскуолаҕа кыайан баран, оройуоҥҥа киирэн 2-с миэстэ буолан тахсыбыппыт буолбута.

Учууталбын мин хайдах эрэ ордук чугастык ылынарым. Петр Дмитриевич мин дьиэлиин олорбут аймахтарбар Ефимовтарга куруук кэлэрэ. Оччоҕо мин "аймаҕым" кэллэ диэн үөрэн сүүрүү-көтүү бөҕө буоларым. Ардыгар мин дьонум, Анхай сайылык. Лампаарыкы туһунан кэпсэтиилэрин кэтээн истэрим. Сайылыгым харахпар көстөрө, ахтылҕаным күүһүрэрэ. (Кэлин билбитим учууталым эмиэ Анхай сайылык оҕото, эмиэ интернакка олорон үөрэммит эбит).

Биһиги кылаас оҕолоро бары бу Ефимовтар диэн учуутал дьиэ кэргэнигэр муҥура суох махтанабыт. Петр Дмитриевич кэргэнэ Мария Иннокентьевна биһигини домоводствоҕа уруогар үөрэппитэ. Киһи, учууталбыт кэргэнэ буолан да буолуо, биһиэхэ ийэлии истиҥэ, интернакка олорор оҕолорго ураты болҕомтолооҕо.

Күн бүгүнүгэр диэри Мария Иннокентьевна ыытар уруоктарын бу баардыы өйдүүбүн. Киһи кыыс оҕо уларыйар, билэр-көрөр саастыгар, 14-тээх 15-тээх кыргыттары олоххо бэлэмниэн элбэҕи сүбэлиирэ-амалыыра. Маны тэҥэ иискэ, таҥаһы хайдах таларга, кырыйарга, иэйи быһарга, быраатыанньык остуолун киэргэтэргэ, астыырга барытын көрдөрөн, тэҥҥэ үтүгүннэрэн үөрэтэрэ. Биһиги кылаас кыргыттара учууталбыт хас хамсаныытын, туттуутун-хаптыытын көтүппэккэ кэтиирбит, киһи курдук буола сатыырбыт.

Оҕо саас истиҥ, ыраас өйдөбүлэ киһини олоҕун устун арыаллыыр диэллэрэ кырдьык. Учууталбыт Петр Дмитриевич уонна киһи кэргэнэ Мария Иннокентьевна биһиэхэ тэҥ истиҥ сыһыаннара, биһигини биир санааҕа түмэллэрэ олоххо кынатталаҕа.

Төрөөбүт оскуолабытын бүтэрбиппит төһө да ыраатар, биһиги кэргэннии Ефимовтары умнубаппыт. Бары ытыктыыр киһибит Петр Дмитриевич Российскай Федерация үөрэҕириитин туйгуна, "Азия оҕолоро" фондатын стипендиата, "Учитель ученических признаний" аат хаһаайына буоларыттан олус үөрэбит, киэн туттабыт. Биһиги киниэхэ махталбыт муҥура суох.

П.И.ПОПОВА,
РФ Журналистарын сойуһун чилиэнэ.

Хаартыскаҕа: П.Д. Ефимов үөрэппит оҕолоро.

Кэпсиэхпин баҕарабын

«РАБОЧАЙ КЫЛААС» ҮЛЭҺИТТЭРИН ИИТЭН ТАҺААРБЫТА

1967 с. Чурапчы Одьулуунугар оччотооҕу Карл Маркс аатынан колхоз председателэ Е.С.Николаев туруорсуутунан Төҥүлүтээҕи профтехучилище филиала аһыллыбыта. 1969 с. бэйэтэ туспа ааттаах Чурапчытааҕы 13-с №-дээх ПТУ диэн буолбута.

Аграфена Васильевна Собакина Красноярскайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын институтун бүтэрэн, инженер-механик идэтин ылан кэлбитэ. Бу производственнай училищеҕа анал предмети үөрэтэн 1966 сылтан үлэлээн барбыта. Ол аата киһи үөрэтэр идэтинэн трактористары, суоппардары, слесардары теория өттүнэн билиһиннэрин буолбута. Кыыс оҕоҕо маннык уустук эр киһи идэтигэр үөрэтии, ону баһылааһын кыыс оҕо барыта сананар үөрэҕэ буолбатах этэ. Ол эрээри Аграфена оттон толлубатаҕа.

Аграфена Васильевна Ноева 1942 с. Мэлдьэхсигэ кулун тутар 4 күнүгэр төрөөбүтэ. Аҕата Собакин Василий Кузьмич 1 (1883 с.т.) Мэлдьэхси хаһыҥ аймах Собакиннартан биирдэстэрэ. Ийэтэ Одьулууптан Дьячковская Мария Васильевна (1908 с.т.) мааны бэйэлээх киһи этэ. Эмиэ садах түбэлтэ: эр киһи кэргэниттэн 25 сыл аҕа саастаах эбит. Дьылҕа оннук быһаарбыта.

Аграфена икки саастааҕар 1944 с. аҕата, 6 саастааҕар 1948 с. ийэтэ ыалдьан өлөллөр. Оччотугар кыракый кыыһы Амма Алтаныттан төрүттээх, ийэтинэн эбэтэ Елена Окорокова көрө-истэ, иитэ ылар. Ол сылын Болугур нэһилиэгин киһитэ Роман Иннокентьевич Константинов кыыһы эбэтиттэн көҥүллээтэн иитэ ылар. Роман кыра эрдэҕинэ бэйэтэ Елена Окороковаҕа иитиллэ сылдьыбыт. Бука ханнык эрэ чугас сибээстээхтэрэ эбитэ буолуо. Онон Аграфена биир мааны, үлэһит дьиэ кэргэнигэр түбэһэр. Улаатан сөбүлүүр идэтинэн үөрэхтээх киһи буолан тахсар.

Аграфена Васильевна Одьулууннааҕы СПТУ-га үлэлии сылдьан олоҕун аналын Дмитрий Кириллович Ноевы кытары олохторун холбоон, ыал буолаллар. Ол эрээри 1981 с. Дмитрий Кириллович бу орто дойдуттан арахсар. Аграфена 4 оҕотун соҕотоҕун көрөн-истэн, атахтарыгар туруортуур, үөрэхтээх, үлэһит дьон оҥортуур.

Дьиҥинэн, эмиэ кыһалҕалаах олох буруукэбитэ. Ол эрэн аймахтар, государство, табаарыстар көмөлөрүнэн сиэ ыал тэҥинэн олорбуттара. "Атас туһугар атах тостор" диэн сахалар өбүгэлэриттэн хааллардыыт номохторо олус даҕаны уот хараххла этиллэрин Аграфена ол кэмҥэ, оҕолоро кыра эрдэхтэринэ, билбитэ.

Киһи үлэтин-хамнаһын бииргэ даҕаны мэлтэппэтэр, этэ үлэтин күнүн көтүтүө кэлиэ дуо. 27 сыл устата төрөөбүт оройуонугар дьиҥнээх производствонан дьарыктанар боростуой, судургу, үлэһит дьону кытары үлэлээн кэллэ. 15 сыл устата анал предмет үөрэтэн тракторист, суоппар, слесарь идэлээх дьону кытары энмин дэһэн үлэлээтэ. 10 сыл директоры үөрэтэр-производственнай үлэҕэ солбуйааччынан үлэлээтэ. Өссө эппиэтинэстээх үлэнэн дьарыктаммыта. Оттон икки сыл методист дуоһунаһыгар көспүтэ.

1995 с. Дьокуускай куоракка көһөрөн Дьокуускайдааҕы политехническэй колледжка үлэлиир буолбута. 1995-1999 сс. методиһынан, оттон салгыы директоры үөрэтэр-производственнай үлэҕэ солбуйааччынан анаммыта.

2000 сылтан Дьокуускайдааҕы государственнай инженернэй-техническэй институкка ылбыттара. Онно үөрэтии стандартарын көллэриинэн уонна үөрэх хаачыстыбатын дьарыктаныр отделга салайааччынан үлэлээбитэ. Ол үлэлии олорон бочуоттаах сынньалаҥҥа тахсыбыта.

Аграфена Васильевна наар профессиональнай үөрэхтээһининэн дьарыктаммыта. Киһи үлэтин-хамнаһын сүрүн көрдөрүүтэ-производствоҕа туох-ханнык дьону, үлэһиттэри иитэн таһаарыытыгар сыһар буоллаҕа дии.

Онон киһи үөрэппит выпускниктара кимнээрин, хайдах дьон буолбуттарын билсиэҕиҥ. СПТУ иитэн таһаарбыт дьоно үөрэнэн бүтээт да трактор, массыына уруулун эрийбитинэн барар дьон буоллахтара дии.

Аныан сурукар киһибит оройуонугар биир эрэ тэрилтэҕэ үлэлээбитинэн СПТУ-13 үлэтиттэн бэрт кылгастык ахтан ааһыаҕыҥ.

1967-1969 сс. үлэлээбит маҥнайгы директор Семен Петрович Попов эдэр, сытыы-хотуу киһи сүүрэн-көтөн училище үлэтин саҕалыырын ситиспитэ. 56 ыччат суоппар, тракторист идэтин баһылаабыттара. 1969 сылтан Дмитрий Денисович Трофимов директордаах олорон училище саҥа остоловуойдаммыта, үөрэнээччилэр олорор дьиэлэммиттэрэ, үчүгэй үлэһит кадрдар кэлитэлээн барбыттара. Чурапчы оройуонун Бочуоттаах гражданина Семен Николаевич Постников көҕүлээһининэн үөрэнээччилэргэ 3 иккилии этээстээх үөрэнэр, олорор корпустар, үлэһиттэргэ олорор уопсай дьиэлэрин тутуллубуттара. Барыта 10 директор бары даҕаны таһаарыылаахтык үлэлээбиттэрэ.

Училище үлэлээбититтэн 2003 сылга диэри 474 механизаторы эбии үөрэттэ, 336 тракторист К-701, Т-150К трактордары, 38 суоппар автобуһу, 100 суоппар прицептээх массыыналары үлэлэтэр быраабы ылбыттара.

Училище барыта 32 көрүҥҥэ специалистары бэлэмнээтэ. Холобур, механизатордартан ураты малярдары, баянист-хормейстердары, бухгалтердары, оҕуруотчуттары, тутааччылары, кистэлэҥнэри, алмааһы кырыылааччылары, ювелир-гравердары, туос, мас оҥоһуктарга уустары о.д.а.

Аграфена Васильевнаны кытта бииргэ киһи салалтатынан үлэлээбит СПТУ үлэһиттэрэ билиитин да ситиһиилээхтик үлэлииллэр, сороххтор пенсияҕа тахсыбыттара: Дьячковскай Михаил Владимирович, Чурапчы 2-с №-дээх орто оскуолатын директора, училищеҕа директоры ииттэр, үөрэтэр үлэҕэ солбуйааччы, Дьячковская Галина Максимовна РСФСР профтех үөрэхтээһинин туйгуна, Н.К.Крупская аатынан бириэмийэ лауреата, Каженкин Николай Николаевич Чурапчытааҕы лицей үлэһитэ, Каженкина Евдокия Митрофановна норуот эмчитэ, Николаев Гаврил Гаврильевич РСФСР профтех үөрэхтээһинин туйгуна, спорт маастара, республика физкультурнай-спортивнай хамсааһынын актыыбынай кыттыылааҕа, М.Г. уонна А.А. Никифоровтар икки ийэн РСФСР профтех үөрэхтээһинин туйгуннара, училище киэн туттар дьонноро, Павлова Тамара Васильевна С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын директора, Ефимова Ульяна Михайловна Одьулуун нэһилиэгин дьаһалтатын баарсуох эппиэттээх специалиһа о.д.а.

Оҕолор аҕалара Ноев Дмитрий Кириллович училищеҕа 1972-1981 сс. инженер-механигынан үлэлээбитэ. 400-чэ суоппары үөрэтэн-иитэн таһаарбыта. Үөрэнээччилэригэр үтүө өйдөбүлү хааллардыт учуутал этэ.

Туох-ханнык барыта түмүктээх, түмүгэ-бородууксуйата төһө-хачча буолбутунан ол киһи, тэрилтэ үлэтэ-хамнаһа быһаарыллааччы. Ол тэҥэ Аграфена Васильевна иитэн-үөрэтэн таһаарбыт эдэр дьоно үтүс буоллахтара. Оччолорго СПТУ-га сыл аайы 300-чэкэ ыччат үөрэнэрэ. Онон киһи кэмигэр училищены бүтэрэн үтүөкэннээх үлэһит буолбут сорох дьоммутун ааттаталыаҕыҥ:

Барашков Валерий Дмитриевич "Үлэ Албан аата" 3-с степеннээх орденнаах, суоппар; Никонов Иван Гаврильевич-чемпион, рекордсмен-суоппар; Степанов Иван Иванович-улуус 1978 с. чемпион-тракториһа; Ноев Дмитрий Михайлович-СР Государственнай бириэмийэтин лауреата, тракторист; Дьячковскай Василий Электронович-чемпион-суоппар; Пономарев Николай Николаевич-РСФСР тыатын хаһаайыстыбатын туйгуна, суоппар; Сивцев Афанасий Егорович-тракторист, бастыҥ бааһынай хаһаайыстыба салайааччыта; Аржаков Афанасий Дмитриевич-училищены бүтэриэҕиттэн билиҥҥэҥэ диэри суоппардыыр; Оконешникова Зоя Спиридоновна-слесарь, Саха АССР Үрдүкү сэбиэтин депутата; Дмитриев Н.Н.-Саха АССР үтүөлээх механизатора, Мэгэ-Хаҥалас оройуонун Бочуоттаах олохтооҕо; Матвеев С.Х.-"Бочуот Знага" орден кавалера; Дьячковскай М.М.-үтүөлээх механизатор; Захарова Р.Я.-СР үтүөлээх артыыската; Протопопов Н.Н.-республика биллиилээх баянниһа; С.Березкина, В.Винокуров, В.Хон о.д.а.-культура үлэһиттэрэ; Чичигинарова У.П.-бастыҥ овощевод; Дьяконов Б.Г.-ДОК биллиилээх столяра о.д.а.

Аграфена иитэн, үөрэхтээн таһаарбыт төрөппүт оҕолоро билигин туспа ыаллар, үлэһиттэр. Александра-иччча тылын, литератураттын учуутала, Мария-Дьокуускайга федеральнай БТИ үлэһитэ, Лена-Дьокуускайга медколледжка социальнай педагог, Дмитрий-медик, клинико-диагностическай киинигэ үлэлиир.

А.В.Ноева сыралаах олоҕо көстүллээх.

Иван ПАВЛОВ.
Мындаҕаайы.

ЭҔЭРДЭЛИИБИТ!

Күндү таптыыллаах ийэбитин **Екатерина Степановна** уонна аҕабытын **Василий Иннокентьевич ФЕДОРОВТАРЫ** 35 сыл бииргэ олорбут үбүлүөйдээх кэрэ - бэлиэ күннэринэн итиитик - истинник ис сүрэхтэн эҕэрдэлиибит!

Биһиги тустутугар сылдьыбыт сылаас тапталгыт, ыарахан сылларга оҕолоргутугар өйөбүл буолбуккут кыһамньыгыт иһин барҕа махталбытын тиэрдэбит! Утуо үөрэтээх күндү дьоммутугар баҕарабыт этибит чэгиэн доруобуйаны, энчирээбэт эйэлээх олоҕу, утумнаах үөс үөрүүнү, уостубат үйгүнү - бөҕөтүнэ.

Оҕолоргут сылаас тапталларын, сиэннэргит минньигэс мичээрдэрин сүрэххитигэр - быарҕытыгар сөҥөрдөн саҥаабыт сандаараан үөскүт үһааттын!

Биһиэхэ сылаас тапталгыт, амарах сыһыаҥҥыт, оҕолорбут кыһамньыгыт иһин муҥура суох махтанабыт!

Эҕэрдэни кытта оҕолоргут Мариннар, Дьячковскайдар, Степан Федоров, Люда, Сергей.

***

Күндү быраатым **Афанасий Дмитриевич СИВЦЕВЫ** 50 сааскын туолбут үбүлүөйгүнэн ис сүрэхтиттэн эҕэрдэлиибин!

Баҕарабын баҕа санаа бастыҥын, ыра санаа ырааһын, чэгиэн - чэбдик доруобуйаланан уостубат үйэлээх уһун дьоллоох олоҕу!

Эҕэрдэни кытта эдьиийин Дария Дмитриевна.

***

С.А. Новгородов аатынан Чурапчытааҕы орто оскуола үөрэхтээһин педагогун Саха Республикатын үөрэҕириитин туйгунун **Вера Иннокентьевнаны АММОСОВАНЫ** "Педагогическое мастерство - 2012" республикатааҕы күрэххэ 2 - с миэстэ буолбуккунан эҕэрдэлиибит!

Үлэҥ бу курдук утуо түмүктэрдээх буоллун, кэнчээри ыччаты сырдыкка-кэрэҕэ уһуйа тур, дьиэ кэргэнниин дьолу - соргуну баҕарабыт!

Эҕэрдэни кытта улахан бөлөх иитиллээччилэрэ, төрөппүттэрэ.

***

Күндү **Николай Николаевич КАЖЕНКИНЫ** 70 - с хаарын үктээммиккин истинник эҕэрдэлиибит!

Баҕарабыт ыстаал курдук кытаанах доруобуйаны, уһун дьоллоох олоҕу, дьиэ кэргэнниин иллээх - дьоллоох олоҕу.

ЧРОСИО коллектива.

***

Убаастыыр биирдэ үөрэммит доҕорбутун **Татьяна Антоновна ВАСИЛЬЕВАНЫ** олоҕуҥ биир дьолун күнүнэн-үбүлүөйгүнэн истинник эҕэрдэлиибит!

Улахан дьиэ кэргэн Далбар Хотуна, алта оҕо амарах ийэтэ, алта сиэн тапталлаах эбээтэ утуо санааҕынан, мааны майгыгынан чугас дьонуҥ кэрэ кэпсээнниинэн сэрэххитэ сырыт, көрүүх-биллэ дьонуҥ, кэргэниҥ, оҕолоруҥ, сиэннэриҥ, күн саҥаалырыгар көрсүһэн үөрэ-көтө олорорго баҕарабыт.

Эҕэрдэни кытта Е.И. Курашов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар 1979 с. биирдэ үөрэммиттэриҥ.

***

Убаастабыллаах учууталбытын, кылаас салайааччыта **Елена Иннокентьевна МАЛЫШЕВАНЫ** түбүктээх үлэҥ сыаналанан «СР үөрэҕириитин туйгуна» үрдүк ааты ылбыккынан истинник эҕэрдэлиибит!

Саха норуотун кэнчээри ыччатын тутуугар сыдьаайаннааҕ үлэҥ саҥаттан-саҥа ситиһиилэрдээнин, оҕону иитэр-үөрэтэр ороҥҥо үөрэнээччилэриҥ, төрөппүттэр билиниилэрин ыла туарарга баҕарабыт, дьиэ кэргэнниин нус-хас олоҕу!

С.А. Новгородов аатынан оскуола 11-с «б» кылаас үөрэнээччилэрэ, төрөппүттэрэ.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Пестерев Тимур Александрович аатыгар бэриллибит суоппар дастабырыанньата сүппүтүнэн дьиҥэ суоҕунан ааҕыллар.

***

ИП Катакинов К.М.

Оказываю следующие услуги:

- Составление и сдача налоговых деклараций (срок сдачи ЕНДВ за 1 кв 2012 г. до 20.04.2012 г)
- Составление и сдача отчетов пен/ фонда
- Составление бизнес - плана (бизнес - проекта)
- Куплю дом 6х6 или 6х7 с вывозом

Адрес: с. Чурапча, ул Ленина 32, (здание Росгосстрах). Тел: 8-914-223-42-37, 41-622 раб.

***

3 - с хостоох квартира атыыланар, Теплица, душ, водопровод. **Тел: 8-914-291-06-51.**

***

Кииннэ икки хостоох квартираны куортамныыбын эбэтэр чэпчэки сыанаҕа атыылыыбын. **Тел: 8984-104-11-48.**

Мугудай нэһилиэгин олохтооҕо

КРАСИЛЬНИКОВ Сергей Семенович

олохтон туораабытынан иһиттигэр Анастасия Семеновнаҕа, эдьиийдэригэр Красильникова Марфа Семеновнаҕа, Егорова Светлана Власовнаҕа, бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

РКЦ коллектива.

Үөрэх-иитии

СОТОРУ ЭКЗАМЕННАР

Российскай Федерация "Үөрэхтээһин туһунан" сокуонугар олоҕуран оскуоланы бүтэрээччилэр биир кэлим государственнай экзаменнары туттарар буолбуттара быйыл 10 сыла буолла. Бары оскуола салайааччыларыгар, учууталларга, бүтэрээччилэргэр, төрөппүттэргэ долгутуулаах уонна олус эппиэттээх кэмнэр чугаһаатылар. Бүгүҥҥү күҥҥэ үөрэх управлениетыгар, оскуолаларга балаһыанньа үлэлэр, семинардар, эбии үөрэхтэр, консультациялар былаан быһыытынан ыытыллан тураллар.

Биир кэлим экзаменнары ыытыы бэрээдэгэ Российскай Федерация Үөрэҕин министерствотын 2011 с алтынньы 11 күнүгэр №2451 - дээх бирикээһинэн бигэргэнэн таҕыста. Онугу тэҥэ быйыл БКЭ-ни ыытыыга саҥа общественнай наблюдатель туһунан балаһыанньа олоҕуллан эмиэ РФ Үөрэҕин министрин бирикээһинэн бигэргэннэ. Быйылгы биир кэлим экзаменнары ыытыыга уларыйыы быһыытынан киирдилэр:

1. Саха тылыгар баҕа өттүнэн БКГЭ туттарыы киирдэ.
2. Экзамен ыытыллар аудиторията 15 - тэн туттарааччы баар буолуохтаах.
3. Паспорын умнан иһэ кэлбэтэх быһыыгы сылладах выпускник оскуола үлэһиттэрэ кини личноһын туоһулуур буоллахтарына экзамеҥҥа киллэриллэр.
4. Биир кэлим экзамен түмүгүнэн Федеральнай единай информационнай система оҥоһуулларынан үрдүк үөрэххэ киириигэ БКГЭ түмүгүн сибидиэтэлистибэтин көрдөрүү ирдэбил быһыытынан турбат.
5. Экзамен ыытыллар пуунктар хас аудиториятааҕы аккредитациялаах барбыт общественнай экзамен барыытын көтөн көрөөччүлэр баар буолаллара ирдэниллэр. Общественнай кэтээн көрөөччүлэр апелляция оҥоһуллан көрүллэр түбэлтэтигэр аудиторияҕа баар буолаллара быраап бэриллэр.
6. Экзамен туттарааччы БКГЭ ыытыы бэрээдэгин кэһэр түбэлтэтигэр үлэтэ дьиҥҥэ суоҕунан ааҕыллар.
7. КИМ-нэр (контрольные измерительные материалы) 5 кистэлэҥ бэлиэлээх буолаллар. БКГЭ-ҕа туттуллар КИМ-нэ бэриллэр информация кистэлэҥ информацияларга киирэр. Онон бары БКГЭ-ҕа кыттааччыларга КИМ-нэргэ бэриллэр информациялары тарҕатыы иһин сокуонна эппиэтинэстэрин туһунан ыстатыйаҕа көрүллэр.

Биир кэлим экзамен кэмигэр экзамен туттарааччыга да, экзаменнары тэрийэн ыытааччыга, общественнай кэтээн көрөөччүгэ да сотовай телефонунан уонна көҥүллэммэт электронно-вычислительнай техниканан туһаныы бобуллар. Экзамен ыытыллар пуунугар кимиэхэ да сотовай сибээс телефона суох буолуохтаах. ППЭ (пункт проведения экзамена) иһигэр сибээс стационарнай эрэ телефонунан барар.

БКГЭ-ни ыытыыны уонна үрдүк, орто анал үөрэххэ ылыныы хаачыйар сыалтан бары БКГЭ-ҕэ кыттааччылар, үөрэххэ туттарсааччылар туох баар дааннайдарын барытын киллэрэр федеральнай уонна регональнай информационнай системалар оҥоһуллаллар.

Бу сокуонунан БКГЭ түмүктэринэн үөрэххэ ылыы туох баар орто анал, үрдүк үөрэхтэргэ барыларыгар, үөрэх тэрилтэтэ государственнай аккредитациялаах барбытыттан, барбатаҕыттан тутулуга суох ыытыллар.

БКГЭ 3 этабынан ыытыллар:

1. Эрдэ, болдьох иннинэ туттарыы түһүмэҕэ (досрочнай этап).
2. Сүрүн түһүмэх (основной этап).
3. Эбии болдьох түһүмэҕэ (дополнительный этап).

Сылын аайы государственнай (түмүктүүр) аттестация ыытыллар кэмигэр БКГЭ-ни туттарыан баҕалаахтартан сайабылыанньа хомуйан республиканскай базаҕа киллэрии кулун тутар 1 күнүгэр диэри оҥоһуллар. Быйылгы оскуоланы бүтэрээччилэр уонна сайабылыанньа биэрбит урукку дьылларга бүтэрбиттэр государственнай (түмүктүүр) аттестация ыытыллар кэмигэр БКГЭни туттараллар. Бу болдьоххо туттарбат урукку дьылларга бүтэрбит выпускниктар үөрэххэ туттарсыы кэмигэр от ыйын 5 күнүгэр диэри миэстэтигэр сайабылыанньа биэрэн БКГЭ эбии болдьоҕун кэмигэр үөрэх учреждениеларыгар туттараллар.

Быйыл эмиэ былырыыҥҥы курдук улууска 15 оскуолатыгар биир кэлим экзамены ыытар пуунуннар (ППЭ) аһыллыахтара. Ол иһигэр Арылаах орто оскуолатыгар экзамен Интернет-технологиянан (ТОМ) ыытыллыаҕа. Чурапчы сэлиэнньэтигэр С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар сэлиэнньэ 4 орто оскуолаларын выпускниктара түмсэн туттарыахтара.

Биһиги улууспутугар экзамеҥҥа кыттарга барыта 629 сайабылыанньа киирдэ. Онтон 456-һа быйылгы оскуоланы бүтэрээччилэр, 173-һа урукку дьылларга бүтэрбиттэр. Оскуоланы бүтэрээччилэртэн 8 оҕо чэпчэтиилээх (щадящай) форманан экзамены туттарыахтаахтар. Чэпчэтиилээх форманан туттарааччыларга тус аудиторияны анаан уонна экзамен ыытыллар бириэмэтэ балтараа чаас уһаан биэрэр.

Быйыл оскуоланы бүтэрээччилэртэн 19 үөрэнээччи кыһыл кыһыл көмүс, 9 үөрэнээччи үрүҥ көмүс мэтээлинэн бүтэрэргэ үлэлэһэллэр.

РФ Үөрэххэ уонна наукаҕа министерствотын №58 2012 сыл тохсунньу 31 күнүнээҕи бирикээһинэн биир кэлим экзамены туттарыы болдьохторо маннык:

Бастакы, болдьох иннинэ туттарыы түһүмэҕэ муус устар 20 күнүттэн 30 күнүгэр диэри буолар. Бу түһүмэххэ эр кэмҥэ эмтэнэ бараачылар, аан дойдутааҕы уонна бүтүн Россиятааҕы күрэхтэһиилэргэ, конкурска, олимпиадаларга кыттааччыларга туттарар быраап бэриллэр. Быйыл биһиги улууска бу түһүмэххэ 4 спортсмен, күрэхтэһэ бараачылар туттарыахтара. Чурапчытааҕы республиканскай спортивнай интернат оскуолатыттан Кононова Юлияна, Корякин Алексей, Самарева Илона уонна Алаҕар орто оскуолатыттан Тимофеев Айсен.

Иккис, сүрүн түһүмэх ыам ыйын 28 күнүттэн бэс ыйын 16 күнүгэр диэри ыытыллар:

ыам ыйын 28 күнүгэр - информатика уонна ИКТ, биология, литература;
ыам ыйын 31 күнүгэр - нуучча тыла;
бэс ыйын 4 күнэ - омук тыллара, химия, саха тыла;
бэс ыйын 7 күнүгэр - математика;
бэс ыйын 13 күнүгэр - обществознание, физика;
бэс ыйын 16 күнүгэр - география, литература.

Бу ыйыллыбыт күннэргэ убаастабыллаах биричиинэнэн туттарбатах үөрэнээччилэргэ резервэ күннэрэ:

бэс ыйын 18 күнүгэр - омук тыллара, обществознание, биология, информатика уонна ИКТ, саха тыла;
бэс ыйын 19 күнүгэр - география, химия, литература, история, физика.

Оскуоланы бүтэрээччилэргэ булгуччу туттарыллар предметтэринэн буолаллар нуучча тыла, математика. Бу предметтэргэ алын баал кээмэйэ быйыл эрдэттэн биллэннэ. Ол курдук математикаҕа - 24 баал, нуучча тылыгар - 36 баал. Олортон биирдэстэригэр алын баалтан намыһаҕы ылбыттарга иккистээн холонуу күннэрэ:

бэс ыйын 20 күнүгэр - нуучча тыла;
бэс ыйын 21 күнүгэр - математика.

Экзаменнар 10 чаастан саҕаланаллар. Экзамен барыытыгар предметтэринэн тус туһунан чаастара ыйыллар. БКГЭ ыытыллар кэмнэригэр бары пуунктарга сиэттээх усулуобуйа тэриллиэхтээх. Ол курдук:

-Стационарнай телефон, сейф, Интернет сибээс, электроэнергия баар буолара уонна оскуола ыраас сылаас буолуута хаачыллыахтаах.

-Ыраах сытар нэһилиэктэргэ суол күһаҕан кэмигэр баһылыктар оскуола директорын кытта тиһигэ оҕолору таһыыны хонтуруоллуһаллара, транспорунан хаачыйыыга көмөлөһүллэрэ ирдэниллэр.

ППЭ-ларга экзамены ыытыы кэмигэр усулуобуйаны тэрийиигэ оскуола директора тус эппиэтинэһи сүгэр.

Быйыл саас уу кэлэр түбэлтэтигэр Амма уонна Соловьев орто оскуолаларын 9 уонна 11 кылаастарын бүтэрээччилэр Дирингэ уонна Төлөйгө кэлэн интернакка олорон туттарыахтара тэриллиэ. Бу туһунан үөрэх управлениетын начальнигын анал приказа тахсан туһаайыллаах салайааччыларга ыйыы оҥоһулунна.

9 кылаастары быйылгы үөрэх дьылыгар биһиги улууспутугар 394 оҕо бүтэрэр. Государственнай (түмүктүүр) аттестация 2 форманан ыытыллар: традиционнай уонна саҥа форманан. Уопсайа 5 экзамен туттараллар. 3 ыйыллыы да туттарыллар предметтэр - нуучча тыла, математика, саха тыла, 2 талан ылыы предметтэрэ.

Саҥа форманан туттарыыга математиканы - 228, нуучча тылын - 189; физиканы - 73, химияны - 17, нуучча тылын литературатын - 1; обществознанияны - 73; биологияны - 22; географияны - 15; английскай тылын - 19 оҕо баҕатынан биллэрэн туттараары баламмыыр.

Бастакы, болдьох иннинэ туттарар түһүмэх муус устар 20 күнүттэн саҕаланар. Манна 19 үөрэнээччи туттарыаҕа. Бу үөрэнээччилэр бары быйыл ыытыллар Азия оҕолоро международнай оонньууларга кыттар быраабы ылбыт, Республика чиэһин көмүскүүхтээх оҕолор.

Саҥа форманан экзамен ыытыллар болдьохторо:

Ыам ыйын 29 күнэ - математика;
Бэс ыйын 5 күнэ - нуучча тыла;
Бэс ыйын 8 күнэ - саха тыла;
Бэс ыйын 1,14 күннэригэр - талан ылыы предметтэрэ;
Бэс ыйын 16,18 күннэригэр - экзамены хаттаан туттарыы күннэрэ.

Экзаменнар 9 чаастан саҕаланаллар. Экзамены саҥа форманан туттарбыт оҕо сатаан туттарбатаҕына, иккистээн туттарыы традиционнай форманан көҥүллэнэр.

Административнай кодекс 19.30 ыстатыйа 4 чааһыгар олоҕуран сокуонунан ыйыллыбыт государственнай (түмүктүүр) аттестация ыытыллар бэрээдэгин кэһии иһин гражданнарга 3 тыһыынчаттан 5 тыһыынчаҕа диэри, дуоһунастаах сирэйдэргэ 20 тыһыынчаттан 40 тыһыынчаҕа диэри, юридическай сирэйдэргэ 50 тыһыынчаттан 200 тыһыынчаҕа диэри штрафной санкция туттуллар.

Биир кэлим экзаменнары ыытыы уонна онно бэлэмнэнии туһунан боппуруос муус устар 10 күнүгэр улуус баһылыгын сэбиэтигэр көрүлүннэ уонна манна туһаайыллаах баһылык анал дьаһала таҕыста.

Улуус бары выпускниктарыгар, учууталларга, төрөппүттэргэ кэлэр кэлим экзаменнары туттарыыга, ыытыыга ситиһиилэри баҕарабыт!

БКГЭ туһунан эбии информацияны үөрэх управлениетын сайтыттан эбэтэр телефонунан (41-295) билсиэххитин сөп.

П.Н. ПОСЕЛЬСКАЯ,
үөрэх управлениетын уопсай орто үөрэхтээһин отделын начальнига, БКГЭ ыытыыга эппиэттээх тэрийээччи.

МАХТАНАБЫТ

Ахтар - саныыр, таптыыллаах кылыһаҕ, эдьиийбит, балтыбыт, Бүлүү улууһун Кыһыл- Сыыр олохтооҕо Варваринова (Наумова) Сардаана Семеновна баара-суоҕа 35 саастаах эмискэ ыалдьан биһиги кэккэбититтэн суох буолбута кэмигэр муус устар 16 күнүгэр 40 хонугун туолла. Бу ыарахан айаҥҥа туруннар ыарахан кэмнэригэр күүс - кэмэ буолбут кыргыттарбар, уолбар, күтүөппэр, үлэлиир киин балыыһа кылаабынай быраачыгар Корякин Александр Иннокентьевичка, профсоюз председателигэр Борисов Степан Харлампьевичка, механик Матвеев Мария Романовнаҕа уонна Хатылы нэһилиэгин олохтоохторугар бука барыларыгар, барҕа махталбытын тиэрдэбит.

Баҕарабыт бар дьон махталынан арчыланан, түбүктээх үлэҕит түмүктээх буолуохтун. Дьол - соргу эрэ арыаллаатын.

Ийэтэ, биирэ төрөөбүттэрэ, аймахтара.

Редактор - директор: А.А. ЗАХАРОВ.
Эппиэттиир секретарь, доруобуйа хаһыатыбыла, сурук отдела – Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.
Бырааб отдела – О.В. ТРОФИМОВА.
Ычват, үөрэҕирии отдела, культура отдела, литературнай сотрудник – Н.Н. ПУХОВА.
Экономика, спорт, тыа хаһаайыстыбатын отдела – А.М. СЛЕПЦОВ.
Корректор – В.Н.ПЕТРОВА.
Верстальщик – Л.К. ПОПОВА.
Бэчээттээччилэр – Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ, С.А. ПАВЛОВ.

Тэрийэн таһаараачылар: СР Правительствота, Чурапчы улууһун "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһук автономнай учреждение. Массовай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһууну хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ СР региональнай управлениетыгар 2011 с. алтынньы 13 күнүгэр регистрацияламмыт нуомэрэ – ПИ №14-0190.

ААДЫРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Телефоннарбыт: редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358. E-mail: sanaoloh@mail.ru

Бэчээккэ сакааһ: № 54 [10487]
Тираж 2324.
Хаһыат сыаната: 10 солк.

Саҥа олох

Автор суругар этиллэр санаа редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбэһэр буолбатах. Суруйааччылар чахчылар ырдьыктаахтарыгар эппиэтинэһи автор тус бэйэтэ сүгэр.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графига: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэриллиннэ: 16 ч 00 м. "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһукка 16.04.2012 с. офсетка бэчээттэннэ.
Аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекса: 54907. Хаһыат нэдиэлэҕэ үстэ: оптуорунньукка, чэппиэргэ уонна субуотаҕа тахсар.